

ՄԾԶ.

Հայ պատմագէտներուն ուսումնասիրութեան նիւթ մը կը ներկայանայ Հ. Անանիայի հետեւեալ թուղթը:

**Գերապատիւ և Գերայարգ տեսաւ տեսաւ Ստեփաննոս վարդապետի
Արքայ հօր մերոյ ողջոյն աչաճարերոյ**

... յաւուրս յայտոսիկ զնաւակ մի մանիթ աւագակաց, որ դաւով առեալ էր ի մօտ աւուրս և զնաւ մի ինկիլիզի ի ձեռս բերեալ ճաֆէր պէյն եբեր ի կոստանդնուպօլիս, և զինկիլիզի նաւն ընդ նմա, և կախեցին զնաւապետն նաւակին ի նաւակին իւրում հանդերձ շղթայիւքն յոտին... Որդի մի ի զարմէ թագաւորացն հայոց որք թագաւորեցին ի Վիլիկիայ, Յնացեալ է ասեն ի մոսկովաց երկրին, և նա անդ հասեալ ի հազարապետութեան պատիւ ի մէջ զօրացն մոսկովաց, ի ժամանակին յորժամ նորապսակ թագաւորն մոսկովաց առաքեաց զօրս թիկունս օգնականութեան նէմցէյին ընդդէմ փրուսիեային, սա բազում արութիւն քաջութեան ցուցեալ է ընդդէմ թշնամեացն. և ի դարձին և յառաջ իսկ սիրելի եղեալ յաչս թագաւորին, խնդրեայ ասեն ի նմանէ թիկունս օգնականութեան դառնալ ի տէրութիւն թագաւորութեան իւրոյ: Յայնմհետէ թագաւորն մոսկովաց խորհեալ և թոյլտուութիւն խնդրեալ վասն բանիս այսորիկ, այլոց թագաւորաց բարեկամաց իւրոց, ի գալ ամարանս եթէ հանդարտեսցի խոսովութիւն վրացն ընդ տաճկաց, թագաւորեցուցանելոց է ասեն զսա ի տեղոջ իւրում: Աչ գիտեմ զճմարտութիւն պատմութեանս, և չեմ հասեալ յիրացն հաստատութեան ի վերայ. միայն թէ պատմօղն զօրոյն անձամբ խօսակից և ճանապարհորդակից էր պատգամաւորին, զոր առաքեալ էր թագաւորն մոսկովաց առ այլ թագաւորս...

Յամի տեսուն 1765
ի նոյեմբ. 13
[Կ. Պոլիս]

Հուստ ծառայ
Հ. Անանիա Վրպ.

ՄԾԷ.

Քրիստոսական հաւատքի համար նահատակուող Հայ մարտիրոսի մը նոր վկայաբանութիւնն է որ մէջտեղ կ'ելլէ, ինչ որ պիտի հետաքրքրէ մեր բոլոր հայորդիները:

**Գերապատիւ և գերայարգ տեսաւ տեսաւ Ստեփաննոս վարդապետի
և արքայ հօր մերոյ ողջոյն խոնարհակաւ**

... Յաւուրս յայտոսիկ նահատակեցին զպատանի մի իբր ի 15ն փետր. որ էր իբր 25 ամաց որդի առն հերձուածողի, զորմէ բազում խնդիր եղև ի մէջ ուղղափառ եղբարց, թէ արդարեւ արժան իցէ համարիլ զնա մարտիրոս թէ ոչ. բայց առիթ զլիսատման այս եղև, զի ի բազում ժամանակաց բաղձալով պատանին մտանել ի յայայ սօֆիան և տեսանել, զոր իմացեալ ոմանց տաճիկ բարեկամաց նորա, և միաբանեալ առանձինն, խաբանօք յորդորեն և ածեն զպատանին ի նոյն տեղի, իբր թէ ոչինչ կասկած վտանգի կայցէ. և ապա յետ մուծանելոյ զնա ի ներքս, ասեն ցնա զնել ի կողմն մի զխալփախն ի զլիոյ, որպէս է սովորութիւնն, զոր գիտէ և Հ. Զաք. իբր զի մի օտար տաճիկք ճանաչելով զհայութիւն նորա բարկասցին. և ապա ասեն ցնա թէ և դու ի ծուկս իջեալ